

Гузенко Олена Павлівна,
*к. е. н, доцент,
доцент кафедри господарсько-правових
дисциплін та економічної безпеки,
Донецький державний університет внутрішніх справ,
м. Кропивницький, Україна*

ОКРЕСЛЕННЯ ЗМІСТОВНОСТІ ПРАВОВИХ ЗМІН У СФЕРІ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Аудиторська діяльність в умовах воєнних викликів зазнає змін не лише з позиції проведення аудиторських процедур, а, й з позиції потреб суб'єктів господарювання. Враховуючи зазначене проблема аудиторської діяльності потребує більш поглибленого дослідження та набирає особливої актуальності з огляду на надзвичайні умови господарювання в яких опинилися бізнесові структури. Окрім того, виконавці аудиторських послуг також відчули вплив негативних чинників на проведення перевірок діяльності підприємницьких структур, які не завжди в змозі надати повну облікову та фінансову інформацію, що знижує якісний рівень перевірок. Усе окреслене підтверджує сучасність та актуальність обраного напрямку дослідження.

Окрім того, чисельні наукові праці, котрі присвячено проблематичним та методологічним питанням аудиторської діяльності в Україні підкреслює актуальність даної сфери дослідження. Аудиторська діяльність як предмет вивчення знаходить своє відображення в монографічних та дисертаційних дослідженнях науковців, висвітлюється в фахових виданнях та оприлюднюється на конференціях різного рівня. Дана проблематика зацікавила науковців, серед яких О.А. Петрик, Н.В. Гойло, І.І. Матієнко-Зубенко, І.О. Мариніч [1], М.М. Василюк [2], С.В. Шульга [3], Й.Я. Даньків, В.О. Ганусич, Л.О. Гелей, О.Ю. Йолтуховська [4] та інші. Разом з тим, питання проведення аудиторської діяльності лише частково висвітлюється науковцями з позиції надзвичайних умов, якими можна вважати воєнні дії в Україні.

Як показують дослідження, наявні воєнні виклики вплинули на аудиторську діяльність в Україні загалом через ризики економічної нестабільності та зміни в законодавстві. Аудиторська діяльність розширює свої межі за рахунок таких питань як: запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення; кібербезпека; бухгалтерські оцінки

та розкриття інформації для того, щоб правильно оцінити вплив воєнних подій на аудиторський звіт.

Проблеми аудиторської діяльності простежуються також через складнощі зі збором та перевіркою фінансової звітності суб'єктів господарювання, чії активи залишилися на тимчасово окупованій території, знищені чи пошкоджені внаслідок бойових дій.

Очевидним є те, що зазначені проблеми призводять до зростання ризиків аудиторської діяльності за рахунок утруднень проведення аудиторських процедур, зокрема через підвищення ризиків фінансових шахрайств та відмивання грошей. Окрім цього, активні воєнні дії в Україні провокують наявність фізичну небезпеки для працівників, які проводять аудиторські процедури.

У даному випадку підвищується рольовий сегмент питань використання, в умовах існуючих воєнних викликів, ІТ-технології для надання рекомендацій своїм клієнтам щодо ефективного управління фінансовими ресурсами та зменшення ризиків фінансових збитків. Окрім цього почастишали випадки звернення суб'єктів господарювання до фахівців аудиту з питань консультацій, а не з питань проведення комплексного аудиту, що знижує доходи представників даного виду контролю. Законодавець звернув увагу на наявність проблематичних аспектів у аудиторській діяльності в умовах війни та надав ряд правових ініціатив.

Так, було прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки» [5], яким законодавець:

надав критерії оцінювання осіб, які мають бути виключенні з Реєстру аудиторів України; Рада нагляду Аудиторської Палати України отримала право затверджувати кошторис Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю та вносить до нього зміни;

запропонував на період дії воєнного стану, а також протягом шести місяців після його припинення або скасування, перевірки з контролю якості аудиторських послуг проводяться лише за згодою суб'єктів аудиторської діяльності.

Окрім того, Рада Аудиторської Палати України надала «Інформаційний лист Ради Аудиторської Палати України щодо впливу військової агресії Російської Федерації на фінансову звітність та аудиторські звіти» [6], яким чітко окреслила правові вимоги щодо здійснення аудиторської діяльності в умовах воєнних викликів. Зокрема законодавець чітко окреслив зміст наслідків потенційного впливу воєнних викликів на звіт аудитора [6]:

по-перше, обов'язкове відображення результатів додаткової роботи аудитора, яку необхідно було виконати через війну;

по-друге, включення до аудиторського звіту пояснювальний параграф щодо розкритої у фінансовій звітності додаткової інформації стосовно суттєвої невизначеності, що виникла внаслідок війни;

по-третє, висловлення аудиторської думки із застереженням або негативної думки через неадекватне розкриття – інформації або нереалістичні припущення щодо безперервності діяльності у фінансовій звітності;

по-четверте, обґрунтування думки аудитора із застереженням або відмову від думки через обмеження обсягу у випадку, коли – неможливо отримати достатні відповідні аудиторські докази.

Слід також зазначити, що законодавець [6] надав пояснення щодо дій аудитора у разі встановлення зв'язку аудиторської фірми з фізичними або юридичними особами, які підпадають під санкції. У цьому зв'язку, аудитор зобов'язаний повторно оцінити фінансово – облікової діяльність фізичних або юридичних осіб у відповідності з завданнями, котрі було висунуто на початку перевірки.

Ми погоджуємося з думкою Т.А. Савицька та Л.Л. Гевлич [7] стосовно того, що «...вжиті державою заходи дають змогу:

створити правовий механізм захисту інтересів держави в економічній сфері шляхом жорсткого обмеження діяльності на території України аудиторів та аудиторських фірм, пов'язаних з державою-агресором;

створити систему захисту інформації про фінансову діяльність українських компаній шляхом заборони отримання фінансової звітності, ключових документів та управлінських звітів аудиторськими фірмами, пов'язаними з державою-агресором;

підтримати аудиторські фірми та окремих аудиторів, які працюють в умовах різкого зниження економічної активності українських компаній та дефіциту компетентних фахівців;

стимулювати ринок аудиторських послуг в умовах воєнного часу та післявоєнного відновлення економіки».

Осмислення вищезазначеного дає можливість стверджувати, що завдяки професійній та державній підтримці український аудит не відчуває у повній мірі нищівний вплив наявних воєнних викликів. Більше того, створюються умови для формування нових напрямків розвитку незалежного аудиту у повоєнній економіці України, з одночасним вирішенням насущних проблем, через появу адаптованих заходів підвищення міцності обороноздатності країни на базі збереження доходів господарюючих суб'єктів.

Список використаних джерел:

1. Аудит в умовах сталого розвитку: колективна монографія / О. А. Петрик, Н. В. Гойло, І. І. Матієнко-Зубенко, І. О. Мариніч, ін.; за загальною редакцією проф. О. А. Петрик К. : КНЕУ, 2021. 231 с
2. Василюк М. М. Концептуальні основи якості аудиту: монографія. Івано-Франківськ: Видавник Кушнір Г. М., 2019. 588 с.
3. Шульга С. В. Розвиток теорії та методології аудиту в Україні в контексті процесів євроінтеграції: монографія. Київ: Видавець Позднішев, 2019. 440 с.
4. Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності і оподаткування в умовах євроінтеграції: монографія /Й.Я. Даньків, В.О.Ганусич, Л.О.Гелей, О.Ю.Йолтуховська та [ін.]; за ред. д.е.н., проф. Г.М. Колісник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2021. 274 с
5. Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки: Закон України від 31.05.2022 № 2285-IX. URL: <https://cutt.ly/D4d017A>.
6. Ради Аудиторської Палати України щодо впливу військової агресії Російської Федерації на фінансову звітність та аудиторські звіти: Інформаційний лист Ради Аудиторської Палати від 18.03.2022. URL: <https://www.apu.com.ua/wpcontent/uploads/2022/03/інформаційний-лист-апу.pdf>
7. Савицька Т.А., Гевлич Л.Л. Особливості організації аудиту у воєнний час. URL: file:///C:/Users/Alex/Desktop /стаття%203%20аудит. Pdf